

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут будівництва та архітектури
Кафедра охорони праці та безпеки життєдіяльності

03-10-33М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до проведення професійно-ознайомчої практики
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою 263 «Охорона праці»
спеціальності 263 «Цивільна безпека»
денної форми навчання

Рекомендовано науково-методичною радою
з якості ННІ будівництва та архітектури
Протокол № 6 від 02.03.2021 р.

Рівне – 2021

Методичні вказівки до проведення професійно-ознайомчої практики для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою 263 «Охорона праці» спеціальності 263 «Цивільна безпека» денної форми навчання [Електронне видання] / Богданенко О. В. – Рівне : НУВГП, 2021. – 15 с.

Укладач: Богданенко О. В., старший викладач кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Відповідальний за випуск: Филипчук В. Л., д.т.н., професор, завідувач кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Керівник групи забезпечення спеціальності

Филипчук В. Л.

© О. В. Богданенко, 2021
© НУВГП, 2021

ВСТУП

Методичні вказівки професійно-ознайомчої практики (далі – практики) складено відповідно до освітньо-професійної програми «Охорона праці» другого рівня вищої освіти за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» і за рекомендаціями, викладеними у «Тимчасовому положенні про організацію проведення практик для здобувачів вищої освіти НУВГП» [1] та «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 8.04.1993 р. №93.

Навчально-методичне керівництво практикою здійснює кафедра охорони праці та безпеки життєдіяльності. Керівник практики від кафедри перевіряє організацію та якість роботи студентів під час проходження практики.

На період проходження практики здобувачі освіти отримують статус практиканта і зобов'язані дотримуватися вимог внутрішнього трудового розпорядку підприємства, виробничої дисципліни та охорони праці.

За результатами практики здобувачі освіти складають та захищають звіт про її проходження.

1. Мета та завдання професійно-ознайомчої практики

Метою професійно-ознайомчої практики є формування у студентів професійних вмінь, навичок прийняття самостійних рішень під час розгляду реальних умов підприємства, оволодіння сучасними методами, формами організації праці, знаряддями праці їх майбутньої спеціальності, ознайомлення безпосередньо в установі, організації, на підприємстві, з виробничим процесом і технологічним циклом виробництва, відпрацювання вмінь і навичок з робітничої професії та спеціальності, зміцнення зв'язку навчання з виробництвом – важливої ступені якісної професійної підготовки майбутніх спеціалістів.

Знайомство з реальним сучасним підприємством (матеріально-технічною базою, технологією та організацією виробництва)

формує базу кваліфікованої роботи майбутнього фахівця з охорони праці.

Під час професійно-ознайомчої практики студенти вивчають напрям діяльності підприємства, установи, організації їх завдання і функції, закріплюють на практиці теоретичні знання, що отримані при вивченні спеціальних дисциплін.

Завданням практики є оволодіння загальними компетентностями, що передбачені освітньо-професійною програмою і мають бути набуті і використані здобувачами освіти в період практики:

- здатність до системного творчого мислення, наполегливість у досягненні мети професійної та науково-дослідницької діяльності;
- здатність до пошуку, опрацювання та узагальнення професійної і науково-технічної інформації;
- здатність до презентації власних і колективних результатів професійної та науково-дослідної діяльності;
- креативність, здатність до індивідуальної науково-дослідної діяльності.
- формування вмінь та підходів до аналізу реальних і потенційних небезпек, шкідливих і небезпечних виробничих чинників на виробництві;
- вивчення і пропонування відповідних профілактичних заходів по усуненню недоліків в організації робіт та виробничих операцій, технологічних процесів;
- вивчення економічного стимулювання охорони праці, наукової організації праці, планування заходів на охорону праці.

Програмними результатами практики є набуття здобувачами освіти вміння:

- вміння використовувати сучасні інформаційні ресурси у сфері професійної діяльності;
- знань основних концепцій цивільного захисту, охорони праці, сталого розвитку і методології наукового пізнання;
- знань сучасних методів та інструментальних засобів досліджень та прогнозів виникнення виробничих небезпек, ризиків та можливих джерел надзвичайних ситуацій, у тому числі методів та засобів математичного і геоінформаційного моделювання;
- знань правових та етичних норм для оцінки професійної діяльності, розроблення та реалізації соціально-значущих проєктів,

спрямованих на регулювання техногенної та природної безпеки, збереження здоров'я та працездатності людини в трудовому процесі;

- здатності до реалізації комплексних проєктів, спрямованих на регулювання техногенної та природної безпеки, збереження здоров'я та працездатності людини в трудовому процесі з урахуванням наявних ресурсів та часових обмежень.

- виконання аналізу забезпеченості документації з охорони праці: наявність галузевих інструкцій на робочих місцях структурних підрозділів, технологічних регламентів та стандартів;

- проведення навчання працівників, наявність основних облікових документів, що використовуються для ідентифікації шкідливих, небезпечних виробничих факторів, протоколів перевірки знань керівників, спеціалістів, приписи служби охорони праці, протоколи лабораторних досліджень умов праці, журнали адміністративно-громадського контролю з охорони праці;

- облік справності технологічного устаткування, механізмів та засобів праці;

- набуття навичок планування основних видів роботи інженерно-технічних працівників.

2. Бази професійно-ознайомчої практики

Для реалізації програми практики здобувачів вищої освіти університет встановлює різні форми співробітництва з підприємствами, установами, які створюють умови для забезпечення практичної підготовки здобувачів вищої освіти. Навчальна практика з промислової безпеки проводиться з відривом від навчання: у структурних підрозділах університету, на промислових підприємствах, установах, управліннях відповідно до укладених договорів або у формі екскурсій з врахуванням програми проходження практики. Вибір бази практики проводиться кафедрою на основі аналізу виробничих та економічних можливостей підприємств, установ щодо їх придатності до проведення практики здобувачів вищої освіти. При цьому підприємства (установи) незалежно від форми власності та підпорядкування, які є

обраними базами практики, повинні відповідати наступним вимогам: наявність структур, що відповідають спеціальності, за якою здійснюється підготовка фахівців у закладах вищої освіти; наявність кваліфікованого керівництва практикою здобувачів; надання здобувачам вищої освіти права користування бібліотекою, лабораторіями, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики; наявність інформаційного забезпечення практикантів щодо новітніх технологій, що використовуються за спеціальністю

3. Організація і керівництво професійно-ознайомчою практикою

Індивідуальне завдання розробляється керівником практики від кафедри і видається кожному студенту. Зміст індивідуального завдання повинен враховувати конкретні умови та можливості підприємства, організації, установи, відповідати як потребам виробництва, так і цілям і завданням навчального процесу. Крім того, індивідуальне завдання повинно враховувати теоретичну підготовку студентів.

На початку практики здобувачі вищої освіти повинні пройти інструктаж з безпеки життєдіяльності перед початком практики відповідно до Інструкції код 42 № 44 з безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу Національного університету водного господарства та природокористування (Наказ ректора НУВГП № 312 від 16.06.2020 р.

Інструктаж – це важливий захід по керівництву практикою, від якості проведення якого залежить якість практики в цілому, відношення студентів до практики на підприємствах, учбова дисципліна студентів.

Інструктаж має на меті:

- інформувати студентів про строки, цілі і задачі практики;

- довести до студентів розподіл фонду робочого часу в період практики;
- інформувати студентів про місця проходження практики і про керівників практики від університету;
- представити студентам старших (відповідальних) студентів в кожній групі;
- встановити час і місце збору студентів на час проходження практики;
- донести вимоги по веденню щоденників практики і написанню звіту про практику;
- видати студентам програму практики і індивідуальні завдання на практику;
- висвітлити питання дотримання студентами правил техніки безпеки і охорони праці під час проведення практики;
- висвітлити питання режиму роботи організації, установи, правила внутрішнього розпорядку, учбової і моральної дисципліни під час практики.

Для попередження нещасних випадків на практиці студенти повинні добре знати і виконувати правила безпеки праці.

Безпосереднє навчально-методичне керівництво практикою студентів забезпечує кафедра охорони праці та безпеки життєдіяльності в особі керівника практики (від кафедри), яка здійснює наступні заходи:

- розробляє робочу програму практики і при необхідності доопрацьовує її, але не рідше, ніж один раз на п'ять років;
- розробляє тематику індивідуальних завдань на період проведення практики;
- організовує проведення зборів студентів з питань практики за участю керівників практики;
- здійснює керівництво і контроль за проведенням практики;
- повідомляє студентів про систему звітності з практики, яка затверджена кафедрою, а саме: подання письмового звіту;
- обговорює підсумки та аналізує виконання програм практики на засіданнях кафедри.

Здобувачі вищої освіти при проходженні практики зобов'язані:

- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівками її керівників;

- вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці, безпеки праці і виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- своєчасно оформити звітну документацію та скласти залік з практики.

4. Графік проведення професійно-ознайомчої практики

Строки проходження практики у навчальному році визначаються планом-регламентом університету і робочим навчальним планом.

Діяльність студентів у перший день практики включає:

- проходження інструктажів з безпеки праці і протипожежній безпеці (вступний і на робочому місці) з оформленням відповідних документів;
- ознайомлення з технічною документацією на виконання робіт, послуги, що надається;
- ознайомлення з робочим місцем проходження практики;
- знайомство з плануванням та організацією роботи установ та організацій;
- складання індивідуального плану своєї роботи на весь період практики.

За термін проходження практики студент повинен ознайомитись з:

- установами: її призначенням, організаційною структурою, схемою управління, складом виробничого обладнання;
- режимом роботи працівників, видами, характером і об'ємами робіт, основними показниками роботи, методами оцінювання безпечності праці;
- організацією роботи інженерно-технічних працівників, контроль за роботою, документацією, порядком заповнення документації з питань охорони праці;
- економікою і організацією робіт, надання послуг на даному підприємстві, організації - організація виконання робіт, схема управління підприємством (організацією), функції його цехів і

відділів, собівартість послуги, що надається, рентабельністю (в Фонді соціального страхування);

- показниками виробничого травматизму і захворювань їх причинами, методами аналізу виробничого травматизму;
- ідентифікацією шкідливих і небезпечних виробничих чинників на об'єктах, що в стадії будівництва, експлуатації;
- вимогами до санітарно-побутових приміщень об'єкту, що в стадії будівництва;
- вимогами нормативно-технічної документації до проекту будівництва;
- наглядовою діяльністю на об'єкті будівництва;
- забезпеченістю працівників спецодягом і спецвзуттям, засобами індивідуального і колективного захисту;
- технічними заходами попередження виробничого травматизму: огороженнями, попереджувальними, блокувальними і сигнальними пристроями, знаками безпеки, механізацією і автоматизацією виробничих процесів;
- ергономічними вимогами до організації робочого місця, оцінці виробничого промислового обладнання на будівництві, естетичне забезпечення;
- можливістю отримання важких і середніх травм на виробництві від інструментів, пристроїв, обладнання та устаткування що розміщене на будівельному майданчику;
- правилами складання виробничо-технічної документації; ознайомлення з технологічним процесом виробництва, розробкою технологічних процесів, заповнення нарядів, складання графіків роботи, робочими професіями даного технологічного підрозділу підприємства: загальні відомості про професію, характеристика процесу праці, санітарно-гігієнічні умови праці, психофізіологічні вимоги до професії, вимоги безпеки праці та до професійної підготовки.

Кожен студент в період практики виконує одне або декілька індивідуальних завдань по поглибленому вивченню окремих сторін виробництва, збору матеріалу для написання звіту, вирішенню актуальних питань виробництва або виконання інших робіт на користь виробництва і вузу, які сприяють надбанню умінь та навичок роботи, спрямованої на удосконалення фахової підготовки.

У тематику індивідуальних завдань включаються питання пов'язані з специфікою установ, організацій, що будуть відвідуватись під час екскурсій в період навчальної практики:

- в *Управлінні Держпраці у Рівненській області* вивчити основні завдання, структуру, роботу структурних підрозділів особливо в сфері будівництва, реконструкції та експлуатації об'єктів підвищеної небезпеки; проведення розслідування та обліку аварій і нещасних випадків, які підлягають спеціальному розслідуванню, визначення порядку проведення навчання і перевірки знань посадових осіб з питань промислової безпеки та охорони праці, участь в організації проведення експертизи проектів будівництва (реконструкції, технічного переоснащення) підприємств і виробничих об'єктів, засобів виробництва, засобів колективного та індивідуального захисту працівників на їх відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці та промислової безпеки; висвітлити роботу експертно-технічного центру Держгірпромнагляду; проаналізувати роботу територіального управління про перевірку піднаглядових підприємств і виявлення порушення нормативно-правових актів з охорони праці;

- в *Рівненському державному центрі науково-технічної і економічної інформації, бібліотеці НУВГП* вивчити наявність нормативно-технічної документації з охорони праці, галузеві стандарти, навчитись робити пошук по питанням індивідуального завдання в каталогах державних стандартів пов'язаних з оцінкою потенційних небезпек при виконанні технологічних операцій на об'єкті, що в стадії будівництва, обґрунтованим переліком небезпечних і шкідливих чинників, що діють на працюючих;

- на *виробничому об'єкті, що в стадії будівництва* або експлуатації (цехи НУВГП, об'єкти будівництва) студент повинен вказати на можливі шляхи вирішення проблем в організації будівельних робіт, можливого попередження нещасних випадків виявивши недоліки які були допущені працівниками або наявні небезпечні умови та розвиток можливих небезпек (небезпечних ситуацій); провести аналіз виробничих небезпек методом «причини – наслідки»; оцінити рівень ризику робочого місця і робочої зони працюючих за алгоритмом виявлення, оцінки та зменшення ризиків виникнення небезпечних ситуацій на виробництві; провести перевірку наявності навчання та проходження інструктажів

працівниками, утримання робочих місць, використання спецодягу, спецвзуття та засобів індивідуального захисту, встановити наявність чи відсутність конструктивних недоліків: обладнання, машин, їх частин і деталей, пристроїв і інструментів, огороження, відсутність інвентарних риштувань та тари для будівельних сумішей тощо; проаналізувати відповідність проектної документації будівництва до діючих нормативно-правових актів та нормативно-технічних документів; визначити склад технологічних операцій і перелік потенційних небезпек, що можуть діяти на працівників відповідно до ГОСТ 12.0.003 – 74; вивчити нормативно-технічну документацію, яка регламентує вимоги до якості будівельно-монтажних робіт;

- під час відвідування *управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України у Рівненській області* необхідно ознайомитись з наступними питаннями:

- структурою Фонду, рівнем підпорядкування, специфікою роботи, кількісним складом, структурними підрозділами та відповідальністю посадових і виконавчих осіб;

- структурою відрахувань коштів державного страхування на виплати потерпілим на медико-соціальну реабілітацію, лікування, побутове обслуговування видами матеріального забезпечення та соціальними послугами;

- проаналізувати за роки потерпілих на виробництві, їх відсотковий склад за причинами травматизму та професійними захворюваннями

- ознайомитись з роботою працівників з питань правової роботи та порядком стягнення пені, накладення штрафів з осіб, що порушили законодавство про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві

- вивчити питання розгляду Фондом позовів робочих органів Пенсійного фонду України, організацію роботи Фонду із зверненнями громадян, що потерпіли від нещасних випадків;

- дослідити причини нещасних випадків (організаційні та технічні), аналіз виробничого травматизму за статистичним методом (визначити коефіцієнти тяжкості та частоти травматизму, професійних захворювань);

- провести аналіз розподілу травм за характером впливу на організм людини, аналіз відомостей про постраждалих: стаж роботи, вік, професія тощо;

- розрахувати економічну ефективність заходів з попередження виробничого травматизму та заходів з поліпшення санітарно-гігієнічних умов праці працюючих при наявності даних по кількості днів непрацездатності через травми та захворювання, фонду робочого часу, кількості працівників організації Рівненської області (дані видаються керівником практики);

- дати характеристику технологічних процесів з точки зору їх впливу на людину; організації навчання безпечним умовам праці.

Завдання конкретизується і уточнюється під час проходження практики керівником практики від кафедри.

5. Підведення підсумків практики

Після закінчення терміну практики здобувачі звітують про виконання програми відповідно до індивідуального завдання. Формою звітності здобувача про проходження навчальної практики є письмовий звіт, підписаний і оцінений безпосередньо керівником практики. Звіт має містити відомості про виконання здобувачем усіх розділів програми практики, висновки і пропозиції, список використаної літератури, відповідати встановленим вимогам. Письмовий звіт разом з іншими документами, установленими робочою програмою практики, подається на рецензування керівнику практики. У разі невідповідності звіту вимогам щодо змісту й оформлення він повертається на доопрацювання. За результатами захисту виставляється диференційована оцінка, яка фіксується на титульній сторінці звіту, у відомості та заліковій книжці. Оцінювання результатів практики здобувачів вищої освіти здійснюється за 100-бальною шкалою та національною шкалою. Навчальна практика захищається здобувачем особисто в кінці терміну практики перед викладачем, що проводив практику, або протягом перших десяти днів семестру, які починаються після завершення практики. Здобувачу вищої освіти, який не виконав програму практики з поважних причин, може бути надано право проходження практики повторно відповідно до «Порядку ліквідації академічних заборгованостей у НУВГП». 11 Аналіз результатів

проходження здобувачами вищої освіти практики обговорюються на засіданні кафедри

6. Вимоги до змісту й оформлення звіту з практики

Звіт про практику складається кожним студентом самостійно.

Склад звіту визначається програмою практики і індивідуальним завданням студенту.

Звіт повинен відображати отримані практикантом організаційно-технічні знання і навички. Він складається на основі виконуваних під час практики індивідуальних завдань, особистих спостережень, спостережень під час екскурсій.

По завершенні практики студент повинен подати керівнику практики оформлений письмовий звіт. Вся документація виконується державною мовою на аркушах формату А4 креслярським шрифтом (може бути надрукована на машинці або комп'ютері), з додержанням ЄСКД та державних стандартів на 15 - 20 сторінках. Ширина полів: зліва – 30 мм. Зправа – 10 мм, зверху – 25 мм. Знизу – 20 мм. Сторінки звіту обов'язково нумерують вверху сторінки по центру, обов'язково складається зміст. Схеми, графіки та інші графічні матеріали виконуються з використанням машинної графіки. Після оформлення вся звітна документація подається в окремі папки.

Захист звіту про практику відбувається в усній формі з перевіркою виконання індивідуальних завдань виданих студентам.

Зміст звіту складається зі вступу, розділів, висновків, літератури.

Вступ

В цьому розділі вказується вид практики, місце і строки проходження практики, назви установ, організацій, їх призначення, відомча приналежність, куди проводились екскурсії. Приводиться анотація досягнутих за час практики цілей і вирішених задач.

Розділ 1. Загальні відомості про організацію.

Наводяться функціональні обов'язки структурних підрозділів і посадових осіб. Дається характеристика наявності документації з охорони праці, опис характеру роботи підрозділів установ.

Розділ 2. Приводяться матеріали по висвітленню питань, вивчення яких було видано студенту індивідуальним завданням на практику.

Розділ 3. Опис матеріалів по стану охорони праці і безпеки праці на об'єктах практики.

Наводиться характеристика установ, організацій, які були відвідані студентами під час екскурсій. Кожний об'єкт виділяється самостійним заголовком. По кожному з них даються наступні відомості: призначення, характеристика специфіки роботи, надання послуг, методи виконання робіт, прийняті технології виконання будівельно-монтажних робіт, стан охорони праці.

7. Рекомендована література

Базова

1. Гогіташвілі Г. Г., Карчевські Є.-Т., Лапін В. М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: навч. посіб. К. : Знання, 2007. 367 с.

2. Охорона праці у питаннях та відповідях : навч. посібник / За редакцією Москальової В. М. Рівне, НУБГП, 2011. 444 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/16898> (дата звернення: 21.02.2020)

3. ДСТУ 3008:2015 Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання. URL: http://www.knmu.kharkov.ua/attachments/3659_3008-2015.PDF (дата звернення: 22.02.2020)

Нормативна

4. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

5. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР>.

Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України, 2001, № 25-26. Дата оновлення: 19.05.2019.

6. НПАОП 0.00-8.24-05 «Перелік робіт з підвищеною небезпекою». Наказ Держнагляддохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.

7. НПАОП 0.00-4.35-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255. Редакція від 14.04.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1526-04> 23. НПАОП 0.00-4.12-05

8. Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці. Наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005 № 15.

Інформаційні ресурси

1. Тимчасове положення про організацію проведення практик для здобувачів вищої освіти НУВГП. Рівне : НУВГП, 2018. 31 с. URL: <http://nuwm.edu.ua/strukturni-pidrozdili/nmv/sektor-pnp/dokumenty> (дата звернення: 21.02.2020)

2. Концепція практичної підготовки студентів НУВГП. Рівне: НУВГП, 2016.4 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/5617/> (дата звернення: 21.02.2020).

3. Цифровий репозиторій Національного університету водного господарства та природокористування. URL: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka>

4. Наукова бібліотека НУВГП – м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75, URL: <http://lib.nuwm.edu.ua/>

5. Державна служба України з надзвичайних ситуацій, веб-сайт URL: <http://www.dsns.gov.ua/>

6. Головне управління ДСНС у Рівненській області. URL: <https://rv.dsns.gov.ua>

7. Періодичне електронне видання «Безпека життєдіяльності». URL: <http://lib.vippo.org.ua/periodyka.php?cat=101>

8. Журнал «Охорона праці». URL: <http://ohoronapraci.kiev.ua/arhiv-zhurnalu/>

9. Журнал „Промислова безпека”. URL: <http://prombezpeka.com/>